

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการประพันธ์เพลงนมัสการล้านนา

คริสตจักรแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยถือกำเนิดจากการวางรากฐานของคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) โดยคณะมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน (The American Presbyterian Mission) ที่เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี ค.ศ. 1840 ได้จัดตั้งคริสตจักรขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 1849 โดยครอบครัวของ ศาสนาจารย์ สตีเฟน แมตตูน ครอบครัวของศาสนาจารย์ สตีเฟน บุษ และ นายแพทย์ ซามูเอล เรโนลด์ เฮาส์ เรียกชื่อว่า คริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่ 1 กรุงเทพฯ (หรือคริสตจักรสำหรับในปัจจุบัน) โดยอยู่ภายใต้การดูแลและรับผิดชอบของคณะมิชชันสยาม (Siam Mission) เมื่อมีการขยายงานขึ้นมาทางภาคเหนือในปี ค.ศ. 1864 และมีการจัดตั้งคริสตจักรขึ้นเป็นแห่งแรกในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 18 เมษายน 1868 โดยครอบครัวของ ศาสนาจารย์ ดาเนียล แมคกิลวารี และครอบครัวของ ศาสนาจารย์ โจนาธาน วิลสัน เรียกชื่อว่าคริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่ 1 เชียงใหม่ (หรือคริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ในปัจจุบัน) อยู่ภายใต้การดูแลและรับผิดชอบของคณะมิชชันลาว (Laos Mission)

ในเวลาต่อมาคริสตจักรภายใต้คณะมิชชันทั้ง 2 แห่งได้จัดทำหนังสือเพลงนมัสการเพื่อใช้ร้องในการนมัสการคือ หนังสือเพลงฮิมนัล หรือ หนังสือเพลงไทยเล่มใหญ่ หรือ The Siamese Hymnal โดยศาสนาจารย์ ซามูเอล กัมเบอร์ แมคฟาร์แลนด์ และหนังสือเพลงนมัสการภาษาล้านนา The Laos Hymnal โดยศาสนาจารย์ โจนาธาน วิลสัน

หนังสือเพลง The Siamese Hymnal เล่มสุดท้ายหรือเล่มที่พิมพ์ครั้งที่ 5 ในปี ค.ศ. 1920 บรรจุเพลงจำนวน 511 บท ทำนองจำนวน 345 ทำนอง เนื้อร้องพิมพ์ด้วยภาษาไทยกลาง มีโน้ตดนตรีประกอบทำนองส่วนใหญ่อยู่ในระบบ Diatonic Scale มีทำนองที่ใช้ระบบ Pentatonic Scale เพียง 9 ทำนอง

หนังสือเพลง The Laos Hymnal เล่มสุดท้ายหรือเล่มที่พิมพ์ครั้งที่ 5 ในปี ค.ศ. 1914 บรรจุเพลงจำนวน 369 บท ทำนองจำนวน 411 ทำนอง เนื้อร้องพิมพ์ด้วยภาษาล้านนาและมีโน้ตดนตรีประกอบทำนองส่วนใหญ่อยู่ในระบบ Diatonic Scale มีทำนองที่ใช้ระบบ Pentatonic Scale เพียง 6 ทำนอง

ค.ศ. 1920 มีการรวมคณะมิชชันสยามและคณะมิชชันลาวเข้าด้วยกัน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1934 จึงได้กำเนิดสภาคริสตจักรในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ

ค.ศ.1953 กองคริสเตียนบรรณศาสตร์ สภาคริสตจักรในประเทศไทยได้จัดทำหนังสือเพลงนมัสการเล่มแรกของสภาคริสตจักรในประเทศไทยเรียกว่า หนังสือเพลงไทยนมัสการ โดยเพลงส่วนใหญ่ นำมาจากเพลงในหนังสือเพลงนมัสการ The Presbyterian Hymnal 1933 และได้ใช้มาเป็นเวลา 32 ปี หลังจากคณะกรรมการสังคายนาเพลงไทยนมัสการได้แก้ไขและปรับปรุงเพลงนมัสการอยู่ระยะเวลาหนึ่ง หนังสือเพลงไทยนมัสการฉบับสังคายนาจึงสำเร็จเป็นรูปเล่มในปีค.ศ.1985 และได้ใช้มาจนถึงปัจจุบัน

หนังสือเพลงไทยนมัสการฉบับสังคายนา ประกอบด้วยเนื้อร้องจำนวน 303 บท และทำนองจำนวน 291 ทำนอง ทำนองส่วนใหญ่อยู่ในระบบ Diatonic Scale มีทำนองที่ใช้ระบบ Pentatonic Scale เพียง 7 ทำนอง

ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ทำนองเพลงส่วนใหญ่ทั้งใน The Siamese Hymnal, The Laos Hymnal และหนังสือเพลงไทยนมัสการฉบับสังคายนา เป็นทำนองในระบบ Diatonic Scale ซึ่งต้องใช้เครื่องดนตรีตะวันตกบรรเลง ไม่สามารถใช้เครื่องดนตรีท้องถิ่นของไทยโดยเฉพาะเครื่องดนตรีล้านนาจำพวก สะล้อ ซอ ซึ่ง เนื่องจากเครื่องดนตรีล้านนาเป็นเครื่องดนตรีในระบบ Pentatonic Scale

หากมองย้อนกลับไปในอดีตราวปี ค.ศ. 1895 คณะมิชชันนารีฯได้นำเอาแนวคิดในการปลูกสร้างคริสตจักรให้เป็นของชนพื้นเมืองของ จอห์น แอล เนเวียส มิชชันนารีที่ปฏิบัติงานในประเทศจีนมาเป็นนโยบายปฏิบัติในประเทศไทย คือการปลูกสร้างคริสตจักรที่เป็นของชนในชาติ (National Church) หมายถึงคริสตจักรที่มีคริสต์ศาสนิกชนชาวไทยเป็นผู้รับผิดชอบ และดำเนินงานพันธกิจให้บรรลุเป้าหมายหลัก 3 ประการซึ่งจะก่อให้เกิดลักษณะเป็นคริสตจักรอิสระขึ้นและได้ชื่อว่าเป็นคริสตจักรของชนชาวไทยเพื่อชนชาวไทยอย่างแท้จริง (ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2527: 40) จากนโยบายดังกล่าว เพื่อให้เป็นคริสตจักรที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสังคมไทย และสภาพแวดล้อมทางการเมือง จึงเกิดแนวคิดที่จะทำให้เป็นคริสตจักรที่เป็นแบบพื้นเมือง (Indigenous Church) หมายถึงคริสตจักรที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างแนวความเชื่อ การปฏิบัติในคริสต์ศาสนาและลักษณะพื้นฐานทางสังคม โดยตั้งอยู่บนรากฐานของประเพณี วัฒนธรรมของชนพื้นเมือง เช่น สถาปัตยกรรมการก่อสร้างสถานนมัสการ รูปแบบการนมัสการ หรือแม้แต่วิธีการแต่งเพลงและดนตรี จะต้องเกิดขึ้นด้วยจิตวิญญาณที่เป็นของชนพื้นเมืองอย่างแท้จริง (ประสิทธิ์ พงศ์อุดม, 2527: 46)

จากแนวคิดและนโยบายดังกล่าวที่มีมาตั้งแต่ค.ศ.1895 จนกระทั่งปัจจุบันคริสตจักรทางภาคเหนือก็ยังไม่มียุคเพลงนมัสการล้านนาที่สามารถใช้ในการนมัสการในโอกาสต่างๆของคริสตจักร ในบรรยากาศของล้านนาโดยเฉพาะการนมัสการเนื่องในพิธีถวายขอบพระคุณพระเจ้า (พิธีถวายผลหัวปี) และในวันระลึกครอบครัวและการวะผู้อาวุโส เนื่องในวันสงกรานต์ จึงเป็นที่มาของ โครงการ “การประพันธ์เพลงนมัสการล้านนา” เพื่อใช้ในการนมัสการในบรรยากาศล้านนา ประกอบด้วยเพลงนมัสการล้านนาสำหรับการร้องและการบรรเลง และสามารถใช้อุปกรณ์ล้านนาบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตก

1.2 แร้งบันดาลใจ แนวคิดและปรัชญา

นอกจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้ประพันธ์มีแรงบันดาลใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการประพันธ์เพลงนมัสการล้ำนา คือแรงบันดาลใจจากความทรงจำครั้งยังวัยเด็กที่เติบโตท่ามกลางเสียงดนตรีคริสตจักรที่ใกล้ตัวที่สุด กล่าวคือ บ้านที่พักอาศัย นอกจากจะมีสภาพเป็นที่พักอาศัยแล้ว ยังมีสภาพเป็น โบสถ์สำหรับนมัสการพระเจ้าคือคริสตจักรไทยเชียงใหม่ ย้อนความกลับไปเมื่อปี ค.ศ.1974 เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือสงครามมหาเอเซียบูรพา ทหารญี่ปุ่นเข้ายึดสถานที่ที่เป็นของคอนอเมริกันคือ คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ วิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี โรงพยาบาลแมคคอร์มิค โรงเรียนปรีนส์รอยแยลส์วิทยาลัย และ โรงเรียนดาราวิทยาลัย เมื่อคริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ถูกยึดไม่สามารถใช้เป็นถิ่นนมัสการพระเจ้าได้ ศาสนาจารย์ บุญมี รุ่งเรืองวงศ์ ศิษยาภิบาลของคริสตจักรในขณะนั้น ได้ใช้บ้านพักอาศัยส่วนตัว ทำเป็นโบสถ์สำหรับนมัสการพระเจ้าแทนท่ามกลางภาวะสงคราม หลังจากสงครามยุติ ศาสนาจารย์ บุญมี รุ่งเรืองวงศ์ และสมาชิกคริสตจักรจำนวนหนึ่งยังคงใช้บ้านพักอาศัยดังกล่าวเป็นโบสถ์สำหรับนมัสการพระเจ้าต่อมา และตั้งเป็นคริสตจักรเอกเทศ ตั้งชื่อว่า คริสตจักรไทยเชียงใหม่ โดยไม่เข้าสังกัดอยู่ภายใต้สภาคริสตจักรในประเทศไทย

ผู้ประพันธ์ได้เติบโตจากบ้านและโบสถ์ คือสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยเสียงเพลงและดนตรี โดยเฉพาะเสียงเพลงและดนตรีจาก ศาสนาจารย์ บุญมี รุ่งเรืองวงศ์ ที่ร้องเพลงพร้อมกับเล่นซึ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นเอง เพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงสำเนียงพื้นบ้านล้านนา คือที่มาของแรงบันดาลใจในการประพันธ์ครั้งนี้ โดยใช้ทำนองที่มีสำเนียงพื้นบ้านล้านนาแบบ Pentatonic ใช้การประสานเสียง 4 แนวสำหรับการร้องในแบบ Diatonic บรรเลงด้วยวงสะล้อ ซอ ซึง โดยใช้ซึงกลางหรือซึงลูกสามเป็นเครื่องดำเนินทำนองพร้อมกับเปียโนหรือออร์แกน เนื้อร้องใช้ภาษาไทยโดยประพันธ์ขึ้นตามโครงสร้างของ Metrical Hymn และคงความเป็นเอกลักษณ์ของเพลงนมัสการอย่างครบถ้วน ด้วยปรัชญาดนตรีคริสตจักรของคริสตจักรคณะเพรสไบทีเรียนโดย จอห์น คาลวิน (John Calvin) นักศาสนศาสตร์สมัยคริสตจักรปฏิรูปคือ ดนตรีที่เรียบง่าย (Simplicity) และสงบเสถียร (Modesty) เป็นสุนทรีย์ของบทประพันธ์(Reynolds, 1963: 31)

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 ประพันธ์เพลงนมัสการล้ำนาสำหรับการร้องในการนมัสการพระเจ้าเนื่องในพิธีถวายขอบพระคุณพระเจ้า และวันระลึกครบคร้วคริสเตียนและคารวะผู้อาวุโส

1.3.2 ประพันธ์เพลงนมัสการล้ำนาสำหรับการบรรเลงในขั้นตอนต่างๆของการนมัสการพระเจ้า

1.3.3 ศึกษาความคิดเห็นของคริสตจักรที่เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพลงนมัสการล้ำนา จากการเผยแพร่ผลการประพันธ์เพลงนมัสการล้ำนา

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 มีเพลงนมัสการล้ำนาสำหรับใช้ร้องในพิธีถวายขอบคุณพระเจ้า (ถวายผลหัวปี) และการนมัสการวันระลึกครอบครัวและคารวะผู้อาวุโสเนื่องในวันสงกรานต์

1.4.2 มีเพลงนมัสการล้ำนาสำหรับใช้บรรเลงในขั้นตอนต่างๆของการนมัสการ

1.4.3 มีเพลงนมัสการล้ำนาที่สามารถใช้เครื่องดนตรีล้ำนา บรรเลงพร้อมกับเครื่องดนตรีตะวันตก

1.4.4 เป็นการทำนุบำรุง ส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบสานดนตรีล้ำนาในการนมัสการ เพื่อให้การนมัสการมีลักษณะและบรรยากาศของคริสตจักรแบบพื้นเมือง

1.5 กรอบคิดในการประพันธ์

กรอบคิดในการประพันธ์เพลงนมัสการล้ำนาคครั้งนี้ มี 3 ประการ คือ

1.5.1 การนมัสการที่คริสตจักรจัดขึ้นในรูปแบบและบรรยากาศล้ำนาได้แก่ การนมัสการในพิธีถวายขอบพระคุณพระเจ้า (ถวายผลหัวปี) และการนมัสการวันระลึกครอบครัวและคารวะผู้อาวุโสเนื่องในวันสงกรานต์ของไทย ซึ่งเพลงและดนตรีที่ใช้ในพิธีนมัสการดังกล่าว ควรมีลักษณะของความเป็นล้ำนา คือใช้ทำนองโน้ตเสียง Pentatonic ที่สามารถใช้เครื่องดนตรีล้ำนาบรรเลงได้ ทั้งนี้เพื่อให้แนวคิดเรื่องการเป็นคริสตจักรแบบพื้นเมืองเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

1.5.2. การเปิดโอกาสให้สมาชิกคริสตจักร ที่เป็นชาวบ้านพื้นเมือง มีส่วนร่วมในการบรรเลงเครื่องดนตรีล้ำนาร่วมกับการบรรเลงเครื่องดนตรีตะวันตกตามรูปแบบและวิธีปฏิบัติที่คริสตจักรได้รับอิทธิพลจากมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน คือเป็นการทำนุบำรุง ส่งเสริม อนุรักษ์ และสืบสานดนตรีล้ำนา และสามารถผสมผสานกับดนตรีตะวันตกในการนมัสการพระเจ้า

1.5.3. ประเภทของเพลงและดนตรีที่ใช้ในขั้นตอนต่างๆ ในการนมัสการตามประเพณีปฏิบัติของคริสตจักรเรียงตามลำดับได้แก่

- 1) เพลงบรรเลงเตรียมใจเข้าสู่การนมัสการ (Prelude)
- 2) เพลงร้องเตรียมใจเข้าสู่การนมัสการ (Introit)
- 3) เพลงเทิดพระเกียรติ (Adoration or Opening Hymn)
- 4) เพลงตอบสนองการอธิษฐาน (Responsive Hymn after Prayer)
- 5) เพลงสาธุการ (Gloria Patri)
- 6) เพลงพิธีถวายขอบพระคุณพระเจ้า (Thanksgiving and Harvest)
- 7) เพลงวันระลึกครอบครัวและคารวะผู้อาวุโส (Christian Family Day and Senior Veneration)
- 8) เพลงบรรเลงระหว่างการมอบถวาย (Offertory)

- 9) เพลงสรรเสริญพระเจ้าผู้อำนวยพร (Doxology)
- 10) เพลงปิดการนมัสการ (Closing Hymn)
- 11) เพลงตอบสนองการขอพระพร (Responsive Hymn after Benediction)
- 12) เพลงบรรเลงส่งท้าย (Postlude)

1.6 ขอบเขตการประพันธ์

การกำหนดขอบเขตการประพันธ์เพลงนมัสการล้านนา อยู่ภายใต้กรอบคิดในการประพันธ์เพลงนมัสการล้านนาทั้ง 3 ประการ โดยจำแนกรายละเอียดดังนี้

1.6.1 เพลงนมัสการล้านนา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) เพลงนมัสการล้านนาสำหรับการร้องใช้ทำนองในระบบ Pentatonic Scale และประสานเสียง 4 เสียงในระบบ Diatonic Scale พร้อมเนื้อร้องภาษาไทย
- 2) เพลงนมัสการล้านนาสำหรับการบรรเลง ใช้ทำนองในระบบ Pentatonic Scale พร้อมทั้งส่วนของ Accompaniment ในระบบ Diatonic Scale

1.6.2 เพลงนมัสการล้านนา สำหรับการร้องจำนวน 9 เพลง ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- 1) เพลงร้องเตรียมใจเข้าสู่การนมัสการ (Introit)
- 2) เพลงเทิดพระเกียรติ (Adoration or Opening Hymn)
- 3) เพลงตอบสนองการอธิษฐาน (Responsive Hymn after Prayer)
- 4) เพลงสาธุการ (Gloria Patri)
- 5) เพลงพิธิถวายนอบพระคุณพระเจ้า (Thanksgiving and Harvest)
- 6) เพลงวันระลึกครอบครัวและการวะผู้อาวุโส (Christian Family Day and Senior Veneration)
- 7) เพลงสรรเสริญพระเจ้าผู้อำนวยพร (Doxology)
- 8) เพลงปิดการนมัสการ (Closing Hymn)
- 9) เพลงตอบสนองการขอพระพร (Responsive Hymn after Benediction)

1.6.3 เพลงนมัสการล้านนา สำหรับการบรรเลงจำนวน 3 เพลง ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- 1) เพลงบรรเลงเตรียมใจเข้าสู่การนมัสการ (Prelude)
- 2) เพลงบรรเลงระหว่างนมอบถวาย (Offertory)
- 3) เพลงบรรเลงส่งท้าย (Postlude)

1.6.4 เพลงนมัสการล้านนาสำหรับการร้องจำนวนทั้ง 9 เพลง จะมีการบรรยายประกอบใน 2

หัวข้อ คือ

- 1) ความเป็นมาของเนื้อร้อง
- 2) ความเป็นมาของทำนอง

1.6.5 เพลงนมัสการล้ำนาสำหรับการบรรเลงทั้ง 3 เพลง ใช้โครงสร้างของทำนองเพลงนมัสการ และมีการบรรยายถึงความเป็นมาของทำนอง

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพลงนมัสการล้ำนา หมายถึง เพลงที่ใช้ร้องและบรรเลงในการนมัสการของคริสตจักร โดยเพลงร้องใช้ทำนองในบันไดเสียง Pentatonic ใช้การประสานเสียง 4 เสียงในบันไดเสียง Diatonic และใช้เนื้อร้องภาษาไทย ส่วนเพลงบรรเลงใช้ทำนองในบันไดเสียง Pentatonic ส่วน Accompaniment ใช้บันไดเสียง Diatonic โดยเน้นความเป็นล้ำนาที่สำคัญของทำนองและใช้เครื่องดนตรีล้ำนาบรรเลง